

Prof. dr Slađana Mijatović, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja,
Univerziteta u Beogradu

Doc. dr Violeta Šiljak, Fakultet za menadžment u sportu, Univerziteta BK Beograd

POJAVA OLIMPIJSKE IDEJE U KRALJEVINI SRBIJI I NJENO OSTVARENJE KRAJEM 19. I POČETKOM 20. VEKA

1. Uvod

Svečane igre u Olimpiji, koje su trajale u antičkoj Grčkoj skoro 12 vekova (776. g. pre n. e. do 394. godine), ostale su u pamćenju i sećanju ne samo u helenskoj civilizaciji, već i u rimskoj kulturi antičkog perioda. O njima su pisali mnogi antički istoričari i filozofi, tako da su podaci o njima ostali zabeleženi. Zahvaljujući tim sačuvanim podacima o svečanim igrama antičke Grčke, a posebno igrama u Olimpiji, stvorena je mogućnost da se u periodu humanizma i renesanse - kulturnih pokreta Evrope, razmišlja o ideji njihovog obnavljanja.

Nakon dugog vremenskog perioda predlaganja i pokušaja obnavljanja antičkih olimpijskih igara, krajem 19. veka na inicijativu Pjera de Kubertena, doneta je odluka u Parizu 1894. godine da se antičke igra obnove pod imenom Olimpijske igre modernog doba.

Ideja olimpizma se brzo širila u Evropi i u čitavom svetu krajem 19. veka, naročito posle održavanja Prvih igara u Atini 1896. godine. Ovaj uticaj nije mimoišao ni Kraljevinu Srbiju, u kojoj se uoči i nakon održanih olimpijskih igara u Atini javljaju ideje, a zatim i njihova realizacija putem raznih formi o okviru tadašnjeg srpskog sportskog pokreta.

2. Metod

U ovom radu, koji ima karakter istorijskog istraživanja, korišćen je istorijski metod, sa svim njegovim fazama.

Imajući u vidu da je većina istorijskih izvora utvrđena i proučena posebna pažnja je posvećena kritici izvora, radi što verodostojnije sinteze.

3. Rezultati i diskusija

3.1. Ideje i pokušaji obnavljanja antičkih olimpijskih igara

Brojni mislioci, pedagozi i ostali sledbenici ovih ideja, izučavajući antičku fizičku kulturu, upoznali su se i sa dostignućima tradicionalnih Olimpijskih igara i predlagali njihovo ponovno organizovanje. Ideje o obnavljanju antičkih igara javljale su se u delima humanista počev 15. veka. Prvi pomeni i predlozi nalaze se u delima M. Palmieria (15. v), kao i H. Merkurialisa, P. Fabera, J. Akvile i G. Saksa (16. v).

Manifestaciju sličnu igrama u Olimpiji prvi je organizovao Robert Dover u Engleskoj (1604. g). On je više različitih takmičenja koja je organizovao nazvao *Olimpijske igre*, koje su trajale nekoliko dana. Na njima su se takmičili u atletskim disciplinama, rvanju i konjičkim nadmetanjima, u lovu, igrama, šahu, pevanju i sviranju. Ove *Engleske*

olimpijske igre doživele su veliku popularnost i nakon smrti Dovera organizovale su se još gotovo sto godina.

Ideja olimpiizma nalazila je mesto i u delima mislilaca 18. veka, ali kada su arheolozi početkom 19. veka (1829) utvrdili gde se nalazilo mesto antičke Olimpije povećao se interes arheologa, istoričara i drugih naučnih radnika za izučavanje i dalja arheološka istraživanja.

Tada se javljaju i praktični pokušaji njihovog obnavljanja, kao što je u Švedskoj jedan od Lingovih učenika organizovao u Helsinkiju *Olimpijsku asocijaciju* i takmičenja pod nazivom *Olimpijske igre (1834. i 1836)*.

Stanovnici grčkog sela Letrino, koje se nalazi u blizini drevne Olimpije, pokušali su da na svetoj stazi organizuju svečanost poput starih Olimpijskih igara. U toku nacionalnog preporoda nezavisne Kraljevine Grčke postojala je namera da se obnove i drevne Olimpijske igre. Tako je 1858. godine izdat poseban *Kraljevski olimpijski ukaz* na osnovu koga su organizovane 1859. godine *Olimpijske svečanosti* u Atini, za vreme kojih su održana takmičenja u trčanju, skoku u dalj i skoku sa motkom, zatim u bacanju koplja i diska, takmičenja u vožnji kočija, konjskim trkama, kao i u plivanju, veslanju, penjanju i održavanju ravnoteže. Za muzička i pesnička takmičenja izgrađena je posebna zgrada Zapeon. Olimpijske svečanosti održane su još četiri puta (1870, 1875, 1888. i 1889) na tek otkrivenom starom stadionu u blizini Atine.

3.2. Obnavljanje modernih olimpijskih igara

Nakon svih ovih brojnih pokušaja, krajem 19. veka stekli su se mnogi uslovi da se konačno ova ideja i ostvari. Najveće zasluge u tome imao je francuski diplomata, mislilac i pedagog beron Pjer dr Kuberten. On je izložio zamisao o organizovanju Olimpijskih igara tako što će da se organizuju zajednička takmičenja u više sportova istovremeno pod nazivom: *Olimpijske igre*. Na Međunarodnom sportskom kongresu u Parizu, održanom od 16. do 23. juna 1894. godine doneta je odluka da se obnove Olimpijske igre i da se *Prve igre modernog doba* održe u Atini 1896.

Delegati Kongresa izabrali su *Međunarodni olimpijski komitet-MOK*, predsednika Demetriosia Vikelasa, generalnog sekretara Pjer de Kubertena i još 13 članova.

U obnovljenim modernim Olimpijskim igrama zadržan je četvorogodišnji period grčkih olimpijada, odlučeno da mogu da učestvuju samo amateri, da na Igre moraju da budu pozvane sve nacije, da je moderni sport sadržaj Igara i da se proglašavanje pobednika obavlja na svečan način uz sviranje nacionalnih himni.

3.3. Pojava olimpijske ideje u Kraljevini Srbiji

Olimpijska ideja u Kraljevini Srbiji se prihvata i razvija u brojnim privatnim školama, građanskim gimnastičkim društvima i sportskim klubovima. Takmičenja počinju da se nazivaju *olimpijska takmičenja*. Tako je na primer Viteško društvo „*Dušan Silni*“ u Beogradu za jednu svoju priredbu, (februara 1896) najavilo program sledećim rečima: „*prvi put na ovom javnom času izvesti izvesne čuvene Olimpijske igre sa mačevima u doba starih Jelina*“.¹ To znači da su članovi ovog Društva u vreme priprema Prvih mo-

¹ Mali žurnal. Br. 47. Beograd, 16.02.1896.

dernih Olimpijskih igara, planiranih da se održe u aprilu 1896. godine u Atini, povezivali svoje programe sa aktuelnim obnovljenim Olimpijskim igrama.

Slično tome, mesec dana pre nego što su se održale Prve olimpijske igre u Atini, u Srbiji su (marta, 1896) u novinama su najavljena konjička takmičenja, koja su organizovana u Čupriji pod imenom: **Olimpijske svečanosti** na konjima u Čupriji”.¹

Značajan podsticaj u prihvatanju olimpijske ideje u Srbiji imao je petodnevni boravak kralja Aleksandra Obrenovića u Atini 1896. godine za vreme Prvih olimpijskih igara. Njegov boravak na olimpijskim borilištima beležen je u srpskoj štampi, te je pažnja srpske javnosti usmeravana na zbivanja i u vezi sa Olimpijskim igrama. Sviranje srpske himne i podizanje zastave Kraljevine Srbije na jednom od olimpijskih borilišta, značilo je na izvestan način i prisustvo Srbije na obnovljenim Olimpijskim igrama.

Iscrpno i potpuno izveštavanje srpskih novina o kraljevom prisustvu na Olimpijskim borilištima u Atini, obaveštavalo je i o vrsti, karakteru i specifičnostima takmičenja sportista iz čitavog sveta, na takmičenjima u raznim sportskim disciplinama. Tako su brojni čitaoci mogli da se obaveste o olimpijskim takmičenjima i postignutim rezultatima na Prvim olimpijskim igrama.

Godinu dana nakon održanih Olimpijskih igara Sreten Stojković je u brošuri *Fizičko vaspitanje i njegove reforme (1897)* istakao da je potrebno da se organizuje vežbanje po uzoru na sistem antičke Grčke, za vreme narodnih sabora i drugih svetkovina “*koje bi trebalo pretvoriti u srpske olimpijske svetkovine*”. Ministarstvo prosvete je ovu knjigu preporučilo kao udžbenik za osnovne i srednje škole i na taj način zalaganje Sretena Stojkovića je imalo veliki uticaj na prihvatanje olimpijske ideje među školskom omladinom.

3.4. Ostvarenje (realizacija) olimpijske ideje u Kraljevini Srbiji

Krajem 19. i početkom 20. veka olimpijska ideja je prihvaćena u brojnim sportskim klubovima. Širom Srbije su se osnivala društva i klubovi koji su u svoj naziv stavljali i termin **olimpijski**, kao što je to učinilo u Beogradu jedno društvo koje se nazvalo: **Srpska Olimpija**. Ovo Društvo, osnovano početkom 20. veka, organizovalo je niz takmičenja svake godine, pod imenom **Olimpijske igre** i tako okupljalo veliki broj pristalica sporta i olimpizma, širili i propagirali olimpijski pokret.

Društvo “*Dušan Silni*”, zajedno sa novinarima organizovalo je 1908. godine na Adi Ciganliji takmičenje pod nazivom **Olimpijske igre**. Takmičenja su održana u veslanju, plivanju, mačevanju, trci na 3.000 metara.

Nastavnici Gimnazije u Jagodini osnovali su 1909. godine **Olimpijski klub**, koji je već sledeće 1910. godine organizovao **Čačke olimpijske igre**.

3.4.1. Osnivanje Srpskog olimpijskog kluba (SOK)

Sve ovo je značilo da je prihvaćena olimpijska ideja prerasla u olimpijski pokret, koji je u toj deceniji dostigao takve razmere da su sportisti Kraljevine Srbije želeli da se uključe u međunarodni olimpijski pokret. Kao rezultat tih potreba i želja u Beogradu je

¹ Mali žurnal. Br. 72. Beograd, 12.03.1896.

osnovan **Srpski olimpijski klub** 10. (23) 02. 1910. godine u Redakciji lista *Novo vreme*, u prostorijama hotela *Moskva*, sa ciljem da podstiče i pomaže rad “viteških društava, kao i svih ustanova i radova koji bi doprinosili poboljšanju vojničkog i telesnog vaspitanja naših naroda”.

U usvojenom Programu rada *Srpski olimpijski klub* se opredelio za dalji razvoj sporta i olimpijskog pokreta u Kraljevini Srbiji. U Programu rada istaknuto je da je njegov cilj: “da olakšava osnivanje viteških društava i sportskih klubova, kao i da moralno i materijalno, delom i savetom pomaže viteška društva i klubove koji postoje; da priređuje zemaljske i svetske olimpijske utakmice i igre; da priređuje putovanja i pešačenja raznih grupa po otaxbini i van nje i da preduzme mere za buđenje i podstrekavanje viteškog duha u narodu.”¹

Srpski olimpijski klub je imao **Upravu** od šest članova, od kojih su četiri člana bili oficiri srpske vojske. Na Osnivačkom sastanku izabran je Izvršni odbor Kluba: direktor kapetan **Svetomir Đukić**, sekretari: potporučnik Miloš Ilić i student Aleksandar Bodi.

Za dalje organizaciono učvršćenje olimpijskog pokreta u Srbiji i povećanje broja njegovih pristalica formirani su posebni **mesni olimpijski klubovi**, što je omogućavalo širenje olimpijskog pokreta u nove gradove. Nekoliko godina godina kasnije u Srbiji je bilo osnovano više od 30 mesnih olimpijskih.

3.4.2. Razvoj olimpijskog pokreta

Početak 20. veka u Srbiji je olimpizam prihvaćen kao pokret modernog sporta, a učešće na Olimpijskim igrama kao krajnji cilj svakog sportiste. O olimpizmu se sve više saznavalo, tako da je vremenom bilo dosta mladih koji su postajali najpre njegovi pripadnici, a u kasnijem periodu pobornici, propagatori i nosioci njegovog daljeg razvoja.

U četvorogodišnjem periodu rada, odnosno od osnivanja pa do početka Prvog svetskog rata (1910-1914), *Srpski olimpijski klub (komitet)* pokrenuo je široku aktivnost i odigrao značajnu ulogu u daljem razvoju olimpijskog pokreta u Kraljevini Srbiji. Ovaj period rada *Srpskog olimpijskog kluba* bio je značajano razdoblje u razvoju olimpijskog pokreta u Srbiji, kada su organizovana mnoga takmičenja, a broj članova i novih klubova povećan.

Srpski olimpijski klub je već u prvoj godini rada uspeo da ostvari veoma raznovrstan program sportskih takmičenja, koja su okupila više hiljada učesnika i bila praćena sa velikim brojem gledalaca. Najznačajnija takmičenja koja je Klub organizovao bila su: Velika pešačka utakmica (takmičenje u trčanju) na relaciji: Obrenovac - Košutnjak, u dužini od 32 km, Konjička takmičenja u preskakanju prepona, Takmičenje u plivanju na Savi, Olimpijske igre, Moto trke na relaciji Niš-Beograd, Takmičenja u klizanju, Takmičenja u boksu.

U drugoj godini rada *Srpski olimpijski klub* je nastavio sa organizovanjem sportskih takmičenja, nastojeći da program bude što raznovrsniji. Organizovao je nekoliko velikih manifestacija: Veliki konjički slet u Kragujevcu; Veliki pešački slet u Kruševcu; Prvo letenje aviona nad Beogradom; kao i ostala takmičenja: Konjičke trke; Fudbalske

¹ *Srpski vitez. Br. 8. Beograd, 1910. Str. 111.*

utakmice; Takmičenja u trčanju; Takmičenja u streljaštvu; Takmičenja u plivanju.

Radi što bržeg uključivanja srpskih sportista u Međunarodni olimpijski pokret, Srpski olimpijski uputio je pismo Međunarodnom olimpijskom komitetu (MOK) radi njegovog prijema u ovu organizaciju. Radi izbora najboljih, koji bi učestvovali na V olimpijskim igrama u Stokholmu Igrama, Klub je u maju 1912. godine organizovao izborna takmičenja samo u dve atletske discipline i to: u trčanju na 100 m. i u maratonu.

Izborna trka u disciplini trčanja na 100 m. održana je 20. maja 1912. godine na travnatoj zaravni izletišta “Košutnjak”. U ovoj trci pobedio je **Dušan Milošević**, sa rezultatom 12 sekundi, trčeći u kompletnoj fudbalskoj opremi. Ovo takmičenje su posmatrali i predstavnici srpske Vlade, vojske, mnoge strane diplomate i članovi Dvora.

Izborna takmičenje maratonaca održano je 27. maja 1912. godine. Trka je održana na stazi od Obrenovca do Košutnjaka, a pobedio je **Dragutin Tomašević**, dobar gimnastičar i još bolji dugoprugaš Društva “Dušan Silni”, koji je tada bio vojnik 18-tog pešadijskog puka.

Na ovaj način Dragutin Tomašević i Dušan Milošević kvalifikovali su se za učesće na V olimpijskim igrama u Stokholmu 1912. g. kao predstavnici Kraljevine Srbije. Vođstvo puta sačinjavali su: kapetan Svetomir Đukić - direktor SOK; poručnik Dragutin Vojinović - predsednik Beogradskog sportskog društva, i inženjer Andra Jović trener atletičara.¹

3.4.5. *Nastup sportista Kraljevine Srbije na V olimpijskim igrama*

D u š a n M i l o š e v i ć je u trci na 100 metara u predtakmičenju stigao treći u grupi i nije uspeo da se plasira za finalna takmičenja. Međutim, neposredno pred start trke Milošević je dobio visoku temperaturu, a nakon završene trke se onesvestio, zbog čega je prenet u bolnicu gde je utvrđeno trovanje arsenom. D r a g u t i n T o m a š e v i ć je u maratonskoj trci, u kojoj je učestvovalo 62 takmičara i pored toga što je bio povređen, izdržao celu trku i stigao 37 na cilj.

Pošto je *Srpski olimpijski klub* već ranije podneo zahtev za prijem u *Međunarodni olimpijski komitet*, to je na poslednjoj sednici održanoj 10.07.1912. godine *Srpski olimpijski klub* primljen u *Međunarodni olimpijski komitet*. Na istoj sednici kapetan Svetomir Đukić je predložen i izabran za člana *Međunarodnog olimpijskog komiteta*.

Prijem Kraljevine Srbije za ravnopravnog člana ove međunarodne asocijacije bio od izuzetnog značaja za dalji razvoj sporta i olimpijskog pokreta u Srbiji. Odmah posle prijema u MOK *Srpski olimpijski klub* je u svojim dokumentima promenio naziv u ***Srpski olimpijski komitet***, analogno nazivu *Međunarodnog olimpijskog komiteta*.

4. **Zaključak**

U Kraljevinu Srbiju ideja o obnavljanju Olimpijskih igara stiže krajem 19. veka. Devedesetih godina 19. veka u mnoge privatne škole i građanska gimnastička društva u Beogradu koriste termin *olimpijska takmičenja*.

Odlazak kralja Aleksandra na I olimpijske igre u Atini (1896) uticao je na upozna-

¹ Marković, R.: “60 god. učešća beogradskih sportista na Olimpijskim igrama 1912-1972.” *Bograd, 1972. Str. 43.*

vanje i prihvatanje olimpijske ideje, a time i na pojavu olimpijskog pokreta u Kraljevini Srbiji.

Olimpijska ideja u Kraljevini Srbiji se ostvaruje osnivanjem *Srpskog olimpijskog kluba (komiteta)* 1910. godine. Prijem *Srpskog olimpijskog kluba* u *Međunarodni olimpijski komitet - MOK* (1912) u Stokholmu za vreme V olimpijskih igara je veliko priznanje za sportiste Kraljevine Srbije.

Učešće sportista Kraljevine Srbije na V olimpijskim igrama i prijem kapetana Svetomir Đukića za člana MOK-a (u kome je ostao do 1948. godine) bilo je priznanje za postignute rezultate u razvoju olimpijskog pokreta u Srbiji i snažan podsticaj za njegov brži i uspešniji dalji razvoj. To je bilo i priznanje lično kapetanu Svetomiru Đukiću, za njegov doprinos razvoju sporta i olimpizma u Kraljevini Srbiji.

5. Literatura

1. Ilić, S. Mijatović, S. (1994): *Istorija fizičke kulture Kneževine i Kraljevine Srbije*. Fakultet fizičke kulture, Beograd.
2. Marković, R.: (1972): *60 godina učešća beogradskih sportista na Olimpijskim igrama 1912- 1972*. Komisija za istoriju, arhiv i muzej fizičke kulture, Srbije. Beograd.

Periodika:

1. Mali žurnal. Br. 47. Beograd, 16.02.1896.
2. Mali žurnal. Br. 72. Beograd, 12.03.1896.
3. Srpski vitez. Br. 8. Beograd, 1910. Str. 111.

SUMMARY

ORIGIN OF THE OLYMPIC IDEA IN THE KINGDOM OF SERBIA AND ITS REALIZATION AT THE END OF 19th AND BEGINNING OF THE 20th CENTURY

Although the idea of revival of the Ancient Olympic Games had appeared in the works of the humanists starting from the 15th century, from Dover's Olympic games - Cotswold games (1604); Leopold Frederic's festivals similar to the Ancient Olympic Games (1772-1779); Olympic Games in the Greek village of Letrino (1930), Olympic Games of Ling's successors in Helsinki (1834-1836); Olympic festivities in Athens (1859, 1870, 1875, 1888 and 1889); Modern Olympic Games were resumed only in 1894 at the Sports Congress in Paris.

The ideas on revival on the Olympic Games reached the Principality and Kingdom of Serbia in the second half of the 19th century. They were accepted and started to be realized in the area of Serbian sport. It is mentioned that a public lecture on the Olympic Games of Hellenes was held in 1860s in the Kasina inn in Belgrade.

*In the 1890s many private schools and civil gymnastic societies in Belgrade used the term **Olympic competitions**. Equestrian events in Cuprija, held in March 1896 were called **Olympic festivities** and the Knights society "Dusan Silni" announced its program*

of public class in which “for the first time would be performed the famous Olympic game with swords of the Hellenic times” in February 1896 before the first Olympic Games held in Athens (April 1896).

Sreten Stojkovic in his book: “Physical education and its reforms” (1897) wrote that it was necessary to organize **Serbian Olympic Festivities** as well.

At the beginning of the 20th century, a gymnastic society in Belgrade was named **Serbian Olympia** and Knights society “Dusan Silni” organized in Belgrade, together with Belgrade journalists, the **Olympic Games** (1908) at the river island Ada Ciganlija.

In the high school of Jagodina, teachers and students established the **Olympic club** (1910), which organized **Students’ Olympic Games** (1910).

Finally, the Olympic idea was realized in the Kingdom of Serbia by establishment of the **Serbian Olympic Club (committee)** 1910 which was admitted to the **International Olympic Committee (IOC)** (1912) in Stockholm during the 5th Olympic Games, where two participants of the Kingdom of Serbia took part. Captain **Svetomir Djukic** then become and remained a member of the IOC till 1948.

Keywords: Olympic idea, Olympic competitions, Olympic festivities, Serbian Olympic Club, S. Djukic

“Dan”, 13. mart 2008.

У СУСРЕТ ЧЕТВРТОМ КОНГРЕСУ И ПЕТОЈ НАУЧНОЈ КОНФЕРЕНЦИЈИ ЦРНОГОРСКЕ СПОРТСКЕ АКАДЕМИЈЕ

Укупно 172 научна рада

На адресу Црногорске спортске академије, организатори четвртог Конгреса и пете научне конференције Црногорске спортске академије, који ће се одржати од 3. до 6. априла у Бијелој укудно је пристигло 172 рада из области нових технологија у спорту и методологије у спорту као и већи број радова из области друштвено-економских односа у спорту и наставе физичког васпитања. До сада смо објавили наслове 89 пристиглих тема, а у данашњем објављујемо још десет: 90. Марко Александровић, Дејан Модић (Факултет спорта и физичког васпитања, Ниш): „Промјена правила и игра центра у ватерполу“; 91. Драган Петричевић (ОШ „Лаза Костић” – Нови Београд): „Каноничка дискриминативна анализа моторичких и функционалних спосо-

бности спортиста и неспортиста“; 92. Филанти Агелаку (Академија фудбала, Београд), Зоран Машић (Факултет за менаџмент у спорту УБК, Београд), Владислав Илић (Академија фудбала, Београд): „Нове технологије у физичком васпитању и спорту“; 93. Сандра Вујков, Татјана Тривић, Патрик Дрид (Факултет спорта и физичког васпитања, Нови Сад): „Ефекти специфичних модела тренинга на паткољену мускулатуру“; 94. Татјана Тривић, Веселин Новаковић, Патрик Дрид (Факултет спорта и физичког васпитања, Нови Сад): „Тренинг ками као средство побољшања специфичних способности пудиста“; 95. Лила Петрушевска Алексовска (Факултет за физичку културу, Скопље): „Међугруписне разлике антропометријских и моторичких варијабла код уче-

ника у доби од 13 до 14 година различитог статуса стопала“; 96. Рашид Хаџић (Црногорска спортска академија): „Тренинжно оптерећење и његове компоненте“; 97. Енвер Међедовић (Департаман за спорт и рехабилитацију, Универзитет у Новом Пазару): „Примјена метода рада у главном дијелу часа физичког васпитања“; 98. Ахмед Међедовић (ОШ „Братство”, Средња медицинска школа, Нови Пазар): „Скијање као рекреативна активност – програмирања обука“; 99. Виолета Шиљак (Факултет за менаџмент у спорту, Београд), Слађана Мијатовић (Факултет спорта и физичког васпитања, Београд), Весна Чилерић (Факултет за менаџмент у спорту, Београд): „Савремени аспекти Античких игара у Немеји”...

T.B.